

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Теодор Арсов Леков, Нов български университет,
с научно направление на хабилитационния труд 2.2. История и археология,
за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление 2.1.
Филология,

с кандидат Георги Иванов Гочев

Дисертационният труд на Георги Гочев се състои от Въведение, Шест глави, Бележки, Библиография и Приложение – общо 290 стандартни страници. Използваният критичен апарат, начинът на цитиране и качествата на библиографията показват нужните белези за коректно проведено научно изследване.

Темата на дисертационния труд на Георги Гочев разглежда проблема за разбирането на щастието и благополучието у древните елини на базата на обстоен преглед на съществуващите данни в литературните текстове. Така замислено, изследването изисква широк хронологичен и тематичен обхват и авторът успява да анализира значителен обем от произведения на старогръцката словестност, обхващайки времето от Омировия епос до елинистическия период.

Въведението на работата си поставя за цел да изясни тематичния и изворов обхват и да намери онези спояващи елементи, които биха придали цялост и структура на работата. Авторът прекрасно разбира, че избраната за дисертационен труд тема е една, както той отбелязва в заключението „свръх-тема на старогръцката литература“ (стр. 223), която не би могла да бъде разгледана едномерно и едностранчиво, а е сложен комплекс от обекти-ситуации, поставени в културния и социален контекст, както във времето на появата си, така и впоследствие, когато произведенията се вплетени в традицията и взаимодействат в активното изграждане на културната идентичност.

Осъзнаването на факта, че темата за щастието и нещастieto, пронизва литературната традиция на древните гърци и може да бъде открита в различни по функция и жанр произведения - епическа поезия, лирика, драма, историческа проза,

диалог или философски трактат, авторът не се колебае да разгледа многообразието от жанрове, търсейки диалог и противопоставяне, промяна и устойчивост на колективни нагласи, без да се ограничава с предпоставени тези и предварителни схеми. Тази свобода му позволява безпроблемното акумулиране на идеи и впечатления при анализа на произведенията да прорасне в изследователска теза. Опора на своя подход, Георги Гочев намира в работите на проф. Богдан Богданов („Мит и литература”, „Двете благополучия”), откъдето черпи разбирането за социалната роля на идеята за благополучието като регулатор на сложните взаимодействия индивид – общество и следователно едно по-дълбоко разбиране за функциите на изследвания литературен текст. Допълнителна опора в постановката на своите търсения, авторът намира и в работата на Марта Нусбаум “Крехката отличеност” , която показва, че в литературната история от архаическата до края на класическата епоха разбирането за щастието се определя от поставянето на границата между индивида и обществото, а богатството от антични произведения и автори, засягащи темата по един или друг начин, само посочва недвусмислено, че тази граница е многолика и променлива.

Във втората част на въведението си, докторантът определя лексикалния обхват на понятията за благополучие и щастие, поставяйки акценти и уместно отбелязвайки антонимите на разглежданите думи, което е напълно коректно и поставено на подходящото място в работата. Тук ще си позволя да отбележа, че цитираната от автора теза за произхода на думата *μακάριος* като заемка от древноегипетски е правилно характеризирана от него като „малко вероятна” (стр. 15). Думата няма египетски произход, най-близката по смисъл дума е египетската *mag* – „благополучие”, „успех”... Възможен чужд произход би могъл да се търси другаде. Комбинация от трите съгласни *mkg* се среща в редица семитски думи, заемки в новоегипетския език от втората половина на II хил. пр. Р.Хр. без да има обаче съвпадение на значението със старогръцката дума.

Списъкът на анализирани произведения на старогръцката литература естествено определя и структурата на работата, която следва хронологичната им поява и жанрова обособеност. Материалът е поднесен в шест раздела – глави, като първа глава е посветена на епоса на Омир и Хезиод; втора глава на лириката на Сафо и Пиндар; трета глава на атическата трагедия; четвърта на историческата проза на Херодот и Тукидид; пета на Платоновия диалог; шеста на етическата философия на Аристотел. (стр. 16-190). Това е и основата на изследването, която позволява на Г.Гочев да разгърне наблюденията си върху темата за щастието и благополучието. Тук авторът

се изправя пред нелеката задача да съчетава езиковия и литературния анализ на отделни фрагменти от произведенията, където се акцентира на темата за щастието, с проследяването на сюжетната линия на историите в тези произведения, развързката на които само по себе си дава отговор за разбирането на идеята за щастие и промяна в конкретното произведение. Нуждата от проследяване на сюжетните линии неминуемо отвежда и до преразказ на описваните събития, което няма как да бъде избегнато.

Добро впечатление прави наличието на анализ на социалната функция на произведението, проследяването на личната и творческа съдба на авторите, доброто познаване на епохата и културния контекст, които често са отправна точка при изследването на произведенията и разгръщането на наблюденията на Г.Гочев върху темата за щастието. Всеки от разделите започва и с анализ на жанровите особености на разглежданите текстове. Изясняването на жанровите особености, последвано от анализ на конкретния материал позволява на докторанта в края на работата си да премине и в по-схематични обобщения като например, че в жанрове като – героическия епос, трагедията и художествената историческа проза – поднасянето на нормите за благополучие се осъществява посредством сюжета на произведението и развързката в съдбата на героя, а в други жанрове като дидактически епос, философската проза на Платон и Аристотел се осъществява посредством разграничаване на нормите за благополучие и тяхната оценка, без разбира се тези модели да се превръщат в някаква догма. Тази отвореност на изследването – търсещо модела за щастие и успех в различни ситуации, изкази и контексти, съчетано със схващането за текста като едно по-голямо цяло, като „културна институция” повдигат и много нови въпроси, освен че дават и редица отговори. Това като че ли ни подсказва посоката на бъдещи изследвания на същата тематика в контекста на западноевропейската литературна и философска традиция, което безспорно ще оживи постоянно протичащия диалог между древност и съвремие. Загатване за това можем да открием в приложението, посветено на епикурейците, Марк Аврелий и Жан-Жак Русо, което приемам не за епилог на работата, а за въведение в нови времеви и контекстуални хоризонти на тематиката.

Приносните моменти в изследването са много – от подходящо избраната тематика и методология до редица ценни наблюдения върху конкретни произведения или части от тях. За удобство на читателя текстовете са поднасяни освен в превод и в старогръцки оригинал, което смятам за подходящо. Стилът показва съдържателен и ясен изказ. На моменти обаче докторантът се увлича в използването на твърде дълги изречения. Би било добре и да се поясни по-подробно избора на произведенията,

включени в Приложението, което само по себе си представлява добре обособена студия със свой център и смисъл.

В заключение може да се заяви, че работата на Георги Гочев притежава нужните качества на дисертационен труд – монографично изследване върху ясно заявена тематика, с методологична основа, с широк обхват на използваните източници, с наличието на приноси и перспективи за публикация. Това ми дава основание да декларирам, че трудът изпълнява напълно целите си като мерило за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на НБУ на Георги Гочев.

10.02.2019 г.

доц. д-р Теодор Леков